

Innspill til ekspertgruppen for akkreditering av universiteter og høyskoler

Høyskolen Kristiania – Ernst G Mortensens stiftelse takker for muligheten til å sende innspill til ekspertgruppen for akkreditering av universiteter og høyskoler. Arbeidet ekspertgruppen skal gjennomføre er viktig, og vi ser frem til å følge prosessen videre.

Ekspertgruppen skal vurdere om Norges ordning med at institusjoner som oppfyller særlige krav kan bli akkreditert som universitet, er hensiktsmessig eller om dette er en ordning som bør endres. Vi vil i det følgende adressere følgende spørsmål

1. Hva bør være politikken rolle i etablering av universiteter?
2. Hvorfor bør vi opprettholde et kriteriebasert system for universitetsakkreditering?
3. Hvorfor bør vi endre dagens kriterier for universitetsakkreditering?
4. Hva kan være egnede kriterier for universitetsakkreditering?

1: Hva bør være politikken rolle i etablering av universiteter?

Politikk bør ikke være en del av beslutninger om institusjoner skal bli eller bli værende universitet. Politikernes rolle er politikktutforming for sektoren, og gjennom dette etablere rammebetingelser for institusjonene. Å bestemme hvilke institusjoner som skal ha betegnelsene universiteter eller høyskoler, må ta utgangspunkt i et kriteriebasert system for universitetsakkreditering, hvor insentiver skaper kvalitetsutvikling og faglig vekst, og hvor resultatene av dette avgjør institusjonsklassifiseringen.

Et slikt system har vi hatt i snart 20 år. Med kvalitetsreformen og raden av tiltak, organisering og politiske beslutninger som fulgte, etablerte Norge en dynamikk som andre land ikke har sett. Kjernen i denne var å fjerne politikk fra beslutninger om akkreditering og faglig utvikling. Denne utviklingen har kommet til i en tverrpolitisk utvikling av sektoren, hvor partiene i de ulike regjeringene har bygget videre på fundamentet fra de foregående regjeringer.

a) Norge tok politikken ut av den faglige utviklingen av sektoren

En viktig del av kvalitetsreformen var at den la universitetene og høyskolene under samme lov. To år etter innføringen av kvalitetsreformen, ble også lov for private høyskoler erstattet av felles lov for alle UH-institusjoner i Norge. Dermed var universiteter og høyskoler i både den offentlige og private delen av sektoren samlet under en felles lov. Dette åpnet for at høyskoler som arbeidet hardt kunne oppnå universitetsstatus. Mulighetene for program- og institusjonsakkrediteringer kombinert med

innføring av kvalitetssystemer og regelmessig tilsyn av dette, skapte en kvalitetsrettet drivkraft som akselererte den faglige utviklingen.

Noen land, som for eksempel Tyskland, Belgia og Danmark, beholdt et binært system hvor høyskoler og universiteter var adskilt med lov. I disse systemene vil man trenge en lovendring for en høyskole å bli universitet. En høyskole i de binære systemene blir altså universitet gjennom en politisk vei. Det er ingen faglig rute som leder en høyskole til å bli universitet, og det er dermed færre insentiver for høyskoler til å gå igjennom de smertefulle organisasjonsendringene og prioriteringene som den kvalitetsutviklingen ville ha krevet.

Australia og Storbritannia valgte en tredje vei. De omstrukturerte sine høyere utdanningssektorer ved hjelp av økonomiske insentiver, finansiell kontroll og bruk av markedslignende mekanismer¹. Dette ga en (noe smertefull) overgang til et sterkere innslag av markedsøkonomi og en etter hvert stor avhengighet av inntekter fra internasjonale studenter.

b) Valget viste seg å være svært smart

Ett resultat av de politiske valgene som skapte den nåværende universitet- og høyskolepolitikken er at vi har gått fra å ha mer enn femti høyskoler til tjueseks, at antall universiteter har økt fra fire til ti, og at andelen universitetsstudenter har gått fra 35 til 64 prosent. Men det viktigste resultatet var ikke å skape større institusjoner, nye universiteter, eller for den saks skyld, om universitetstittelen. Det har ikke dreid seg om ny lakk på bilen, men det som har skjedd under panseret. Løfter vi på panseret ser vi at bilen har fått ny motor.

Universitetsprosessene har vært effektive katalysatorer for en positiv og gjennomgripende utvikling av sektoren. Institusjonene har utviklet seg stødig mot substansielt høyere kvalitet på studieprogrammene og på veiledningen, og mot mer forskning, samarbeid med arbeidslivet, formidling, deltakelse i internasjonale konsortier, styrket samfunnsrelevans, karakterbyggende studieprogrammer med livslang effekt, en nødvendig kunnskapsutvikling for Norge og kontinuerlig kvalitetsutvikling. For eksempel så er artikkelproduksjonen fra institusjonene som nå er OsloMet og USN syv ganger høyere (700%) i dag.

Politikken har skapt bedre institusjoner som er bedre rigget for å møte fremtidens krav til både forskning, utdanning og innovasjon, og som har tiltrukket seg flere studenter. På de siste ti årene alene har antall studenter økt med 30 prosent (mens befolkningsveksten har vært på ti prosent).

c) Politikken har hatt bred politisk støtte

De store linjene i den norske politikken for UH-sektorene har hatt bred politisk støtte. Vi ser hvordan de ulike utvalgsrapportene, NOU-ene og Stortingsmeldingene har vært ledet av personer fra ulike

---

¹ Som for eksempel insentiver for å diversifisere institusjonenes finansieringsgrunnlag og sterk konkurranse om forskningsfinansiering.

partier, men de har i stor grad bygget på hverandre, selv om vi også ser at reisen har tatt noen pauser og omveier.

2: Hvorfor bør vi opprettholde et kriteriebasert system for universitetsakkreditering?

Det er en rekke grunner til at det er i samfunnets interesse å opprettholde et kriteriebasert system for universitetsakkreditering, hvor høyskoler gjennom hardt utviklingsarbeid kan bli universitet:

- a) Universitetstittelen gjøre det mulig for institusjonene å gjøre en bedre jobb.*
- b) Det er enklere for institusjonene å sikre internasjonale avtaler og prosjekter*
- c) Norge trenger alle på dekk.*
- d) Universitetskravene er i utakt med resten av verden*
- e) Norge trenger en mer mangfoldig universitet-sektor.*

I det følgende forklarer vi noen av disse argumentene.

a) Institusjonene kan gjøre en bedre jobb som universitet

Universiteter har en rekke fordeler fremfor høyskoler. Vi skal trekke frem to her: For det første har universitetene større frihet til å bestemme porteføljeutviklingen sin selv på masternivå, og respondere hurtigere til behov i samfunnet. Høyskolene må igjennom til dels tidkrevende prosesser i NOKUT. Høyskolene, som nettopp skal være tettere på samfunnet og arbeidslivet rundt seg, har altså en lavere evne til å respondere og utvikle seg i takt med behovene i samfunnet.

For det andre får man som universitet større tyngde i det offentlige ordskifte, er mer attraktiv for studentene, trekker lettere til seg mer samarbeid med arbeidslivet, og trekker lettere til seg ressurser, prosjekter og talentfulle medarbeidere.

Høyskolene i Norge gjør en god jobb, men som universitet vil de gjøre en enda bedre jobb.

b) Det er enklere for institusjonene å sikre internasjonale avtaler og prosjekter

Høyskolene i Norge gjør en god jobb, men som universitet vil de gjøre en enda bedre jobb. Dette er ikke bare viktig for Kristiania og alle dets studenter og forskningspartnere. Høyere utdanningsinstitusjoner er ankerinstitusjoner i en stadig tøffere internasjonal kunnskapsøkonomisk konkurranse og i arbeidet med å møte store samfunnsutfordringer i årene framover. Det er klart vi må gjøre det vi kan for at de skal kunne gjøre en så god jobb som mulig – og for at de får hentet så mange midler som mulig hjem til Norge fra EU. Det er mye lettere å inngå internasjonale avtaler om

man er universitet enn om man er høyskole, for eksempel om studentutveksling eller deltakelse i viktige EU-prosjekter,

For våre potensielle utenlandske partnere, er en høyskole en institusjon som ikke har som mandat å drive forskning, og ikke har lov til å drifte doktorgradsprogrammer, veilede doktorgradsstudenter og i flere land, levere masterprogrammer. Det er svært tungt å formidle at flere institusjoner man i resten av Europa vil kalle universitet, ikke har den benevnelsen i Norge.

c) Norge trenger alle på dekk

Norge står overfor store og mange utfordringer, fra å omstille oss fra olje- og gassøkonomien og sikre oss en fremtid i den globale økonomien² til å tilpasse oss volatile finansmarkeder, migrasjonspress, klimaendringer og pandemier³, resistente bakterier, ekstremvær, et ustabil finanssystem, konflikter, en utfordrende global militær utvikling, ikke-demokratisk populisme, tendenser til teknologidrevet sosial kontroll, teknologidrevet undergraving av demokrati, fallende tillit i samfunnet, alt for høye utslipp av klimagasser, og en global årlig avskoging på størrelse med Hellas og befolkningsvekst på størrelse med Italia.

Og for alle disse utfordringene er det primært ett verktøy i vår verktøykasse: *kunnskap*. Kunnskap er fundamentalt viktig for å kunne møte disse store utfordringer, og alle landets kunnskapsinstitusjoner må mobiliseres. Forskning, utdanning, kunnskapsbasert kapital og evne til å omsette dette til resultater, er det som teller. Land med sterke og godt integrerte kunnskapssektorer og innovasjonsøkosystemer står sterkere i denne omstillingen. Men på alle disse områdene stiller Norge svakere enn land det er naturlig å sammenlikne seg med. Vår evne til å skape original kunnskap, sette den om til praksis, og skape løsninger og verdier av denne, er svakere.

Norge trenger å mobilisere. Norge trenger alle på dekk. Derfor bør vi fremme utviklingen som styrker kunnskapsutviklingen og kvaliteten i høyskolene, også utviklingene mot at flere høyskoler løfter seg til universitetsstatus.

d) Universitetskravene er i utakt med resten av verden

Flere norske høyskoler, inkludert Kristiania, Høgskulen på Vestlandet, Høgskolen i Innlandet og VID, har mange tusen studenter, stor faglig bredde, masterprogrammer, doktorgradsutdanninger, omfattende forskning av høy kvalitet og bredt internasjonalt samarbeid. I resten av verden er det kjennetegnet på et universitet. For eksempel så definerer «European University Association» (EUA) universiteter som en institusjon som har minst ett doktorgradsprogram, og i det amerikanske

---

² Som er nødvendig for å sikre finansieringen av velferdssamfunnet vårt.

³ Denne teksten var skrevet i 2019, før COVID-19-pandemien. Noen ganger blir man anklaget for å være negativ eller svartmalende når man sier det opplagte, at fremtiden blir vanskelig.

klassifiseringssystemer «[The Carnegie Classification of Institutions of Higher Education](#)» vil alle høyskolene som er nevnt her bli kategorisert som universiteter.

Vi ser det ikke bare i den faglige linja, men også i den administrative. De norske høyskolene er moderne, profesjonelle og godt administrert.

e) Norge trenger en mer mangfoldig sektor

Målene til høyskolene og de unge universitetene i utviklingsprosessen siden kvalitetsreformen har inkludert å styrke kunnskapsgrunnlaget for studieprogrammene, bidra til kunnskapssamfunnets økte behov, øke regional kompetanse og innovasjon, styrke båndene til arbeidslivet og fagfeltene, rebalansere koblingen mellom undervisning og forskning, og styrke anvendt og praksisrettet forskning.

Bredde i kunnskap og tenkemåter er viktig for å kunne stå mer robust rustet i møte med uventede utfordringer. Kreativitet er nøkkelen til utvikling, og til overlevelse i utfordrende tider. Bredde og kreativitet får man gjennom mangfold i tenking. Det er ikke bare avhengig av om universitetene selv er mangfoldige⁴, men også om universitetssektoren som et system er mangfoldig, altså i hvilken grad universitetene differensierer seg fra hverandre^{5,6}. De norske universitetene har tidligere vært kritisert for manglende evne til differensiering⁷, blant annet av OECD⁸.

I dag er det en rekke høyskoler i Norge som i andre land ville blitt kalt universitet. Disse høyskolene vil bidra til et større mangfold i universitetssektoren, større geografisk spredning, sterkere regional utvikling, og sterke evne på etter- og videreutdanning og nettbaserte og nettstøttede tilbud.

---

⁴ For eksempel i form av kulturer, politiske ståsteder og seksuell legning blant de ansatte.

⁵ Mangfold indikerer mangfoldet av enheter internt i et system. Differensiering betegner at et system skiller seg fra andre. Jo mer universitetene differensierer seg, jo mer mangfoldig blir sektoren.

⁶ Europa har generelt gått sakte bort fra «diversifisering» gjennom todelte modeller, hvor man i tillegg til universitetene hadde andretrinnsinstitusjoner, som Polytechnics i Storbritannia, Fachhochschulen i Tyskland og høyskoler i Norge. Dette var en utviklingshemmende vertikal inndeling i to konkurransehemmende lag, en inndeling som ikke lenger passer kravene fra en moderne kunnskapsøkonomi. I kontrast til denne vertikale differensieringen av institusjonene, er den horisontale differensieringen innenfor institusjonene ikke en inndeling i hva man har lov og ikke lov til å gjøre, men en diversifisering av programmer, kurs, fagfelt og forskningstilnærminger.

⁷ Se for eksempel "It's Hard to Differentiate One Higher Ed Brand From Another", Nate Dvorak and Brandon Busteed, Gallup August 11, 2015.

⁸ Se OECDs rapport om norsk innovasjonsevne, fra 2018 (?).

3: Hvorfor bør vi endre dagens kriterier for universitetsakkreditering?

Mens vi argumenterer for å beholde et kriteriebasert system for universitetsakkreditering, argumenterer vi også for at dagens kriterier bør endres. Det er flere årsaker, inkludert:

- a) Kriteriene innebærer unødvendig mye byråkrati*
- b) Kriteriene er unødvendig kostbare*
- c) Kriteriene sikrer hverken kvalitet eller definerer «universitet»*
- d) Kriteriene virker ikke lenger etter sin hensikt*
- e) Kriteriene er sentraliserende*
- f) Kriteriene hindrer samarbeid*
- g) Kriteriene er ensrettende*
- h) Det er bedre måter å sikre kvalitet på*
- i) Kriteriene skaper et lite robust universitetssystem*

I det følgende skal vi gå igjennom noen av disse.

a) Kriteriene innebærer unødvendig mye byråkrati

En institusjon som har kommet til det punktet hvor den kan søke akkreditering har allerede blitt akkreditert for fire forskjellige doktorgradsprogrammer som skal dekke institusjonens vesentlige fagområder. I disse fire akkrediteringene har det blitt gjort omfattende administrative og faglige vurderinger av NOKUT og dets ekspertkomiteer, som inkluderer fagmiljøene rundt programmene, kvaliteten på programmene, det finansielle rundt programmene og programsøyler som bygger opp om programmene.

Høgskolene har i tillegg hatt mange av sine masterprogrammer akkreditert av NOKUT. De masterprogrammene som ikke er akkreditert av NOKUT er akkreditert av institusjonene selv fordi de ligger innen fagområdene til akkrediterte doktorgrader. Videre blir institusjonenes kvalitetssystemer grundig evaluert av NOKUT hvert sjette år, og det gjøres periodiske evalueringer av alle programmer.

Ved universitetsakkrediteringen gjøres mye av dette på nytt, noe som er fordyrende og unødvendig. For eksempel inkluderer universitetsakkrediteringen en tilnærmet re-akkreditering av doktorgradsprogrammene, fagmiljøene rundt programmene og programsøylene under dem.

b) Kriteriene er unødvendig kostbare

Kriteriene er kostbare. Kravet om antall doktorgradsprogrammer og produksjonsvolumet fra disse, kombinert med statistikken for frafall og gjennomføringstid fører til at hvert universitet må ha på minst ett hundre doktorgradsstudenter gående på programmene til enhver tid. Kostnaden for dette

ligger mellom ett- og tohundre millioner kroner, når vi antar disse primært er stipendiatstillinger, og institusjonens drifts- og veiledningskostnader er regnet med.

Dette er ikke bare kostbart for institusjonene, det er kostbart for samfunnet. I dag finansieres omtrent 4100 rekrutteringsstillinger over statsbudsjettet til en kostnad på nær fem milliarder kroner, og i tillegg kommer stipendiatstillinger finansiert gjennom blant annet Forskningsrådet.

c) Kriteriene sikrer hverken kvalitet eller definerer «universitet»

Skal vi følge internasjonale forståelser av begrepet «universitet», så har mange av høyskolene som nå arbeider med å oppnå universitetsakkreditering vært universiteter i mange år. Kriteriene definerer derfor ikke begrepet «universitet».

De mest kostbare kriteriene, volumet på forskerutdanningen, altså doktorgradsprogrammene, definerer heller ikke kvalitet. Kriterier for antall doktorgradsprogrammer og produksjonsvolumet fra disse har lite med kvalitet å gjøre. Et universitet med tre doktorgradsprogrammer kan ha en internasjonal høy kvalitet, og et program med fem doktorgradsstudenter kan ha høyere kvalitet enn ett med tjue.

d) Kriteriene virker ikke lenger etter sin hensikt

Siden de mest kostbare kriteriene ikke på noen gode måter definerer kvalitet eller begrepet universitet, må vi se etter andre mulige hensikter bak til kriteriene. De har blitt skjerpet flere ganger opp gjennom årene, og det kan se ut som om hensikten med de stadig nye innskjerpingene ikke har vært drevet av bekymringer om kvalitet, men heller har vært å motivere stadig sterkere til flere institusjonssammenslåinger⁹. Vi har nå antakelig alle de sammenslåingene som sektoren kan ta.

De resterende universitetskandidatene må oppnå akkreditering på egen kjøp. Samtidig er dette høyskoler med litt færre ressurser enn de foregående kohortene. Mens kriteriene for de første kohortene av høyskoler etablerte en fabelaktig utvikling, når ikke kriteriene den neste kohorten. De står overfor et valg, om de, til en viss grad, skal utarme seg og sine bachelorprogrammer for å dekke kostnaden til å nå kravene, eller gi opp arbeidet med kvalitetsutviklingen målet om å bli universitet.

Ingen av disse valgene har mye mening. De er heller ikke i samfunnets interesse. Vi bør nå justere kriteriene slik at vi kan gi den neste kohortene av høyskoler den samme muligheten til kvalitetsutviklingen som kohortene før dem fikk.

---

⁹ Fusjoner og virksomhetsoverdragelser.

e) Kriteriene er sentraliserende

Akkrediteringsreglene slik de er utformet i dag er tilpasset store, urbane utdanningsinstitusjoner. Summen av krav og regler påfører institusjonene og samfunnet uforholdsmessig stor byrde. Kriteriene hindrer dermed institusjonene i å utvikle seg i tråd med egne faglige vurderinger og samfunnets behov.

Universitetsakkreditering er avhengig av finansiering av mange stipendiatstillinger. De eldste institusjonene har av historiske grunner hoveddelen av rekrutteringsstillingene over statsbudsjettet. Av de 4 100 stillingene over statsbudsjettet, går nesten 1 000 til Universitetet i Oslo, nesten 60 prosent av stillingene går til de tre eldste institusjonene. Dette vil ikke endre seg. Forslaget til statsbudsjett fra regjeringen Støre inkluderer at rekrutteringsstillingene legges inn i rammen¹⁰. Diskusjoner om en omfordeling av rekrutteringsstillingene i sektoren blir med det gjort umulig.

Dette er institusjoner som ligger i de store byene. Kombinasjonen av dagens akkrediteringsregler og finansieringsstruktur belønner dermed de store og eldste utdanningsinstitusjonene i byene og i liten grad spesialiserte utdanningsinstitusjoner og profesjonsrettede høyskoler og universiteter. Disse institusjonene finner vi i dag i større grad i distriktene.

Høyskoler i ulike deler av Norge kjenner godt til det lokale behovet i arbeidsmarkedet. Det gjør at institusjonene i større grad kan tilpasse utdanning, forskning og opplæring etter arbeidsmarkedsregionens utfordringer og muligheter. Universiteter har omfattende internasjonalt samarbeid og nettverk det vil kunne bruke til å matche lokalt arbeidsliv med internasjonale behov. Med dagens kriterier vil ikke disse institusjonene kunne utvikle seg så godt som de ville kunne i universitetsløp.

En satsing på å utvikle høyskolene til å bli universitet er en kvalitets- og læringsmiljømessig effektiv måte å nå målet om desentralisert og fleksibel utdanning på. Vi er sikre på at en slik endring vil bidra til bedre utdanning for vanlige folk i arbeidslivet, mer desentralisering og bedre ressursbruk i sektoren.

f) Kriteriene hindrer samarbeid

Kravet om at alle doktorgradsprogrammene skal være på egen kjøll er opplagt negativt for utvikling av samarbeid om forskerutdanninger, utvikling av rikere fagmiljøer. Vi kan ta institusjonene i Oslo som eksempel: i utviklingen av Kristianas doktorgradsprogram i informasjonsteknologi ville det vært naturlig med et samarbeid med doktorgradsprogrammet i informasjonsvitenskap på OsloMet. Bygningene med disse fagmiljøene ligger i en femten minutters gange fra hverandre. Utviklingen av et doktorgradsprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid i et samarbeid mellom de kunstfaglige miljøene på Kristiania og OsloMet ville også vært svært interessant, nyttig og kvalitetsutviklende. Imidlertid

---

¹⁰ Prop. 1 S (2022-2023) s. 177.

hindrer regelverket dette, og gir fattigere fagmiljøer, mindre samarbeid og mindre verdiskaping. Det er også verdt å merke seg at samarbeid om fellesprogram tidligere har vært lagt til grunn for institusjonsakkreditering som vitenskapelig høyskole innen kunstfagene ¹¹, som dermed viser presedens for dette i det norske systemet.

g) Kriteriene er uniformerende

Det er en rekke regulatoriske hindre som ensretter institusjonene og begrenser dem i å finne sin egenart og utvikle seg i tråd med faglige vurderinger og samfunnets behov. Dette er også viktig for samfunnet. Bredde i kunnskap og tenkemåter er viktig for å kunne møte utfordrende tider og stå mer robust rustet i møte med uventede utfordringer. Bredde og kreativitet får man gjennom mangfold i tenking, noe som ikke bare avhengig av om universitetene selv er mangfoldige, men også om universitetssektoren som et system er mangfoldig, altså i hvilken grad universitetene differensierer seg fra hverandre. Kriterier som uniformerer er dermed svært uheldig for Norge.

h) Det er bedre måter å sikre kvalitet på.

Som beskrevet over har vi allerede et system med akkreditering av doktorgradsprogram og evaluering av institusjonenes kvalitetssikringssystemer som sikrer kvalitet.

Det er institusjonene som er ansvarlige for kvaliteten på sin forskning og utdanning. Institusjonene har alle gode kvalitetssystemer og NOKUT fører tilsyn med systemene og sjekker at de fungerer i praksis. Dersom man er bekymret for helheten og den overordnede kvaliteten på det universitetene produserer så bør man vurdere institusjonsevalueringer som ser hele institusjonens forskning og utdanning sammen. Slike evalueringer gjør man f.eks. i Nederland, og Kunnskapsdepartementet, NOKUT og Forskningsrådet har vært inne på tanken i deres utvikling av et nasjonalt rammeverk for forskning og utdanning.¹²

Slike evalueringer vil kunne gi institusjonene mulighet til å sammenligne seg med andre for så å jobbe med videreutvikling. Det vil også gi politikere et bedre kunnskapsgrunnlag om den faktiske kvaliteten av forskning og utdanning. Et slikt kunnskapsgrunnlag kan gi politisk ledelse en mulighet til å gi insentiver til ytterligere differensiering i sektoren, samt ha dialoger om videreutvikling av

---

¹¹ https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/akkreditering-institusjon/2017/khio_institusjonsakkreditering_2017.pdf
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/akkreditering-institusjon/20042015/khio_institusjonsakkreditering_2015.pdf
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/akkreditering-institusjon/fusjonerte/khib_institusjonsakkreditering_2014.pdf

¹² <https://www.regjeringen.no/contentassets/cb30ab12cc3c4df3886b28a55ba419e0/rapport-om-evaluering-av-forskning-og-hoyere-utdanning-endelig-versjon.pdf>

institusjonene. Slike evalueringer bør ikke være en del av et akkrediteringsregime, men som kunnskapsgrunnlag for alle relevante aktører i deres omgang med sektoren.

Trendene for evaluering av forskningskvalitet og forskere går også i en retning bort fra rent kvantitative krav til mer kvalitative krav, og dette burde også være tilfeller for kriteriene for akkreditering av doktorgradsprogram. Dagens regelverk åpner for dette når det gjelder størrelsen på fagmiljøet¹³, hvor kravet er endret til at man skal foreta en helhetlig vurdering av fagmiljøet. Dette var tidligere et mer kvantitativt krav. I tillegg til endringen av kravene knyttet til fagmiljø på doktorgradsnivå har NOKUT, i en analyserapport, foreslått at man bør vurdere å fjerne de kvantitative knyttet til fagmiljø på alle studieprogrammer. Som NOKUT skriver:

«En fjerning av de kvantitative kravene kan tydeliggjøre ansvaret institusjonene har for kvaliteten i egen utdanningsvirksomhet, ved at vurderinger og beslutninger om fagmiljøets kompetansemessige sammensetning i sin helhet overlates til institusjonene. Vurderingen av fagmiljøets kompetansemessige sammensetning er en oppgave som krever kontinuerlig arbeid og som fordrer god oppfølging av hvert enkelt studietilbud. I lys av den generelle kompetansehevingen i norsk høyere utdanning kan det hevdes at er det på tide at dette ansvaret flyttes over til institusjonene.»¹⁴

i) Kriteriene skaper et lite robust universitetssystem

Akkrediteringssystemet dreier seg ikke bare om å akkreditere høyskoler som ønsker å bli universitet, men også å føre tilsyn, og om nødvendig re-akkreditere universiteter til høyskoler dersom de ikke lenger når kriteriene.

Universitetene er helt avhengig av stipendiatstillinger over statsbudsjettet for å opprettholde akkrediteringen. Dagens universitetsakkrediteringssystem holdes flytende av en tildeling over statsbudsjettet av omtrent 4 100 rekrutteringsstillinger til en kostnad av rundt fem milliarder kroner. Imidlertid er disse svært ujevnt fordelt. Det skal derfor ikke et så stort ostehøvelkutt til, før vi under dagens akkrediteringskrav setter flere av våre universiteter i fare.

4: Hva kan være egnede kriterier for universitetsakkreditering?

Kristiania mener følgende endringer i universitetsakkrediteringskriteriene vil skape en bedre sektor:

- a) Kravet om antall doktorgradsprogrammer reduseres til to,*
- b) ett av programmene kan være i samarbeid med andre universiteter,*
- c) kravet om at et visst antall av doktorgradsstudenter skal være ansatte stipendiater fjernes,*

---

¹³ Jamfør Studietilsynsforskriftens §3-3 (8).

¹⁴ https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2019/fagmiljo-og-utdanningskvalitet_7-2019.pdf

- d) *kravet om antall studenter som tas inn på og produseres fra programmene reduseres,*
- e) *kravet om karenstid fjernes,*
- f) *selvakkrediteringsretten separeres fra universitetsakkrediteringen,*
- g) *vekten flyttes fra akkreditering til tilsyn, og*
- h) *negative konsekvenser må veies opp mot de antatt positive.*

Disse beskrives i det følgende.

a) Kravet om antall doktorgradsprogrammer reduseres til to

For å legge Norge nærmere internasjonal forståelse for hva et universitet er, bør kravet om antall doktorgradsprogrammer reduseres fra fire til to programmer i kombinasjon med et lavere krav til antall studenter på programmene.

Alternativt kan kravet til antall programmer reduseres til ett (i stedet for til to). Da kan man beholde dagens krav til inntaksvolum (antall studenter på programmet), og trenger ikke å tillate fellesprogrammer.

b) Ett av programmene kan være i samarbeid med andre universiteter

Kravet om at alle doktorgradsprogrammene skal være på egen kjøll er opplagt negativt for utvikling av samarbeid mellom institusjonene, rikere fagmiljøer, bedre tilbud til studentene, og nedbygging av institusjonelle murer. Kristiania ønsker at fellesprogrammer *foretrekkes* og vurderes som positivt i akkrediteringsvurderingen.

c) Kravet om at et visst antall av doktorgradsstudenter skal være ansatte stipendiater fjernes

Dette kriteriet, som har kommet som en innskjerping nylig, mener vi ikke er basert på evidens. Det er ingen evidens for at det gir høyere kvalitet på programmene, og er således et unødvendig krav. Vi kan peke på at flere av verdens beste universiteter ikke har stipendiatstillinger. Kravet synes fordomsfullt, er unødvendig, og bør fjernes.

d) Kravet om antall studenter som tas inn på og produseres fra programmene reduseres

Med programvolum mener vi antall studenter på doktorgradsprogrammene. Det er i dag to krav til programvolum. Det første kravet er t man skal ha tatt inn minst fem i året på programmer, og det andre er at man skal ha produsert minst fem i året (i snitt over tre år) på to av programmene. Disse kravene til programvolum driver unødvendig opp antall studenter på hvert program, reduserer mangfoldet i programmer i Norge, og tvinger forskerutdannelsen innen smalere programmer inn

under større programmer hvor de kanskje ikke har optimale forhold. Vi foreslår derfor at kravene endres som følger:

- (1) Kravet om inntak på programmene reduseres fra minst 15 stipendiater over en periode på fem år til 9 stipendiater¹⁵. Det er ingen forskning som viser at dagens krav til programstørrelse gir høyere kvalitet på programmene. Nasjonal statistikk om frafall og gjennomstrømming impliserer at et program som tar inn fem studenter i året etter oppstartsperioden og i regulær drift gjerne vil ha 25 studenter eller flere på programmet. Det er unødvendig mye. Det er intet som tilsier at et lavere antall studenter gir lavere kvalitet på programmet. Studentene vil være integrert i et omfattende fagmiljø av høy kvalitet, noe som var verifisert når doktorgradsprogrammet ble akkreditert, og som jevnlig vil bli undersøkt gjennom tilsyn. 25 studenter gir raskt en kostnad på tretti millioner kroner i året.
- (2) Kravet om produksjonsvolum fjernes. Argumentet er som for punktet over. Vi mener det er unødvendig restriktivt og unødvendig forsinkende. Man kan sikre konsistent kvalitet over tid gjennom tilsyn i stedet for gjennom et akkrediteringskrav. Sekundært reduseres kravet fra fem til to studenter i året. Det følger fra nasjonal statistikk om frafall og gjennomstrømming at et program med en produksjon på to suksessfulle disputaser i året vil ha omtrent ti doktorgradsstudenter i løp til enhver tid. Dette er nok til å vedlikeholde et høyt kvalitetsmiljø, siden studentene er integrert i et omfattende fagmiljø av høy kvalitet.
- (3) Kravene gjelder først etter en oppstartsperiode på seks år. Kristiania ser ikke behov for en karenstid. Se neste punkt.

e) Kravet om karenstid fjernes

Kravene til doktorgradsprogrammene i dagens regelverk innebærer at en institusjon trenger å ha operert som et *de facto* universitet i mange år før det kan søke om universitetsakkreditering. For to av programmene må man ha produsert fem studenter i året i tre år. Programmenes lengde og nasjonal statistikk for frafall og gjennomstrømming impliserer da at man må ha hatt fire doktorgradsprogrammer i full drift i ti år før man kan søke om akkreditering. Dette mener vi er helt unødvendig.

Bak kravene ligger en antakelse om at de sikrer kvalitet før akkreditering. Mens det er ingen evidens for at antakelsen holder, er det evidens for at fravær av kravet ikke gir lavere kvalitet. For eksempel så søkte universitetene i Stavanger og Agder om universitetsakkreditering umiddelbart etter at de hadde etablert nok doktorgradsprogrammer, uten at det førte til lavere kvalitet.

---

¹⁵ Hvis det gjøres på tre år, er der altså tre i året.

f) Selvakkrediteringsretten separeres fra universitetsakkrediteringen

Ønsker man å følge anbefalingen om å fjerne karenstiden på universitetsbenevnelsen, men ønsker også en sterkere kvalitetskontroll i overgangen fra høyskole til universitet, kan man innføre karenstid på retten til full selvakkreditering i stedet. Man skiller da for en periode universitetsbenevnelsen fra selvakkrediteringsretten.

Vi ser for oss at dette gjøres som følger: Institusjonene søker om og blir tildelt universitetstittelen og selvakkrediteringsrett på masternivå så snart man har nådd alle kravene bortsett fra inntaks- og produksjonskravene til programmene. Når disse kravene også er nådd vil institusjonen kunne søke om full selvakkrediteringsrett, som betyr selvakkreditering for doktorgradsprogrammer.

Ved tildelingen av universitetsbetegnelsen har institusjonen blitt akkreditert for en rekke masterprogrammer og doktorgradsprogrammene som kreves, noe som inkluderer en vurdering og godkjenning av de tilknyttede fagmiljøene. I tillegg har institusjonen et solid NOKUT-godkjent kvalitetssystem, og får jevnlig tilsyn av dette.

(Forøvrig har det tidligere vært drøftet om institusjoner bør få selvakkrediteringsrett på masternivå når NOKUT har akkreditert et visst antall masterprogrammer.)

Kristiania mener altså at man bør finne en ordning der man kan få tittelen universitet, uten at man får full selvakkrediteringsrett før etter en periode. Det forslaget er grunnet i at fordelene med at institusjonene som etter internasjonale normer *de facto* er universiteter får lov til å bruke benevnelsen ikke bare tilfaller høyskolen, men hele samfunnet. Med denne ordningen oppnår samfunnet både fordelene med at institusjonene kan operere som universitet når de *de facto* etter er det, og en høynet kvalitetskontroll i starten på universitetsgjerningen.

Ideen om at universitetstittelen og selvakkrediteringsretten separeres er ikke ny. Den ble første gang foreslått i Norgesnettrådet (forløperen til NOKUT) sitt innspill til Mjøsutvalget.

Kristiania ønsker å gjøre det klart at en slik ordning kun må gjelde som en overgang for institusjonene som nettopp har blitt universitet. Generelt bør vi flytte vekten fra akkreditering til tilsyn, ikke motsatt.

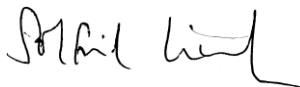
g) Vekten flyttes fra akkreditering til tilsyn

Kristiania mener at vi bør flytte fokuset fra akkreditering til tilsyn. Det vil styrke institusjonenes autonomi, øke deres evne til å respondere smidig på behov og muligheter, redusere byråkrati, og styrke kvalitetsutviklingen i de eldre universitetene. Generelt bør institusjonenes gis høy autonomi under kontroll. NOKUT bør i mye mindre grad akkreditere og i større grad utøve tilsyn.

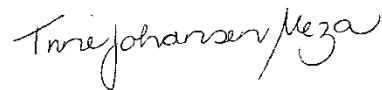
h) Negative konsekvenser veies opp mot de antatt positive

I årenes løp har den ene akkrediteringsregelen etter den andre blitt lagt til byrden for aspirerende og unge universiteter. I denne prosessen har man ikke gjort en vurdering av summen av de negative konsekvensene og hvordan de balanserer seg mot det man ønsker å oppnå. Og de negative er opplagt vektige. Det er for eksempel ikke i samfunnets interesse å sette en ti års karenstid på institusjonene, spesielt ikke når andre regler vil understøtte kvalitet uten disse alvorlige sideeffektene.

Vennlig hilsen

Solfrid Lind
Administrerende direktør

Trine Johansen Meza
Rektor